

DEALU FRUMOS—scurt istoric

La nici cinci km de Agnita, pe drumul județean ce leagă Agnita de Făgăraș, se află satul Dealu Frumos.

La sfârșitul anilor 1100 sudul Transilvaniei, între cursul superior al râului Olt și Târnave, de la est de Brașov până la Deva, cunoaște o importantă schimbare istorică pe fondul unei migrări consistente de coloniști germani. Aceștia au întemeiat în această zonă așezări fortificate.

De la început, satele săsești au fost asociate națiunii de progres. Astfel, noua populație formată, a dus rapid la dezvoltarea satului, în general, prin introducerea unei agriculturi mult mai dezvoltate și prin dezvoltarea meșteșugurilor și comerțului. Între acestea fiind și Dealu Frumos (Schoenberg).

Prima atestare documentară a satului Dealu Frumos, este datată 1280 printr-un act de vânzare-cumpărare. Greavul Gerlachus de Pulcromonte cumpără, împreună cu alți greavi, jumătatea unei mori din Stejeriș. În 1374 Scaunul de Cinc confirmă că locuitorii din Iacobeni (“nonesta plebs de Villa Jakobi” – cinstitul norod de la Iacobeni) au cumpărat cu 400 de guldeni, o parte din pământul arabil al locuitorilor din Dealu Frumos, numiți în document (“Probi hominis de Pulcromonte, quae vulgariter dicitur Schoenberg”).

La 1250 la Dealu Frumos (Schoenberg) exista deja o bazilică romanică din piatră prin care familia și comunitatea erau unite.

Vorbeam mai sus de rapiditatea cu care satele săsești se dezvoltase. Distrus de marea invazie tătară de la 1285, Dealu Frumos se reface în scurt timp.

La 1334 în localitate exista pe lângă biserică un “domus scholaris” a cărui elevi au ajuns să studieze la Viena (Petrus de Schoenberg în 1393 și Andreas Henter în 1517), sau Leipzig (Wolfgang Duhenius în 1507).

Schoenberg a constituit din totdeauna un habitacul multicultural, dovadă și toponimia variată apărută în decursul timpului : Schoenberg în limba germană, Schynebarch în limba sașilor, Dealu Frumos în limba română, Lesses în limba maghiară și Pulcromonte în latina vorbită la acel timp. Aceste reușite culturale, dar și altele economice, ridică localitatea la nivelul celui urban european.

Identitatea locală era deja formată. La 11 iulie 1522 sașii sărbătoresc ziua așezării lor, renovând, totodată, în întregime biserica, mărită între timp și fortificația (zidul cetății). În jurul anilor 1530 Schoenberg număra 335 de suflete, întrecând multe localități contemporane din Muntenia sau Moldova precum Roman, Bacău, Brăila ș.a. Sărbătorirea așezării a continuat și în 1647, 1722, 1882. Școala din Dealu Frumos a continuat să ofere spațiului cultural ardelean intelectualii recunoscuți în decursul timpului : Iohan Homm - rector al Școlii Honterus din Brașov (1652 – 1654), Michael Lang – rector al liceului evanghelic din Sibiu (1691), scriitorul G.A. Schulerus e din Dealu Frumos, pictorul Fritz Schulerus s-a născut în Dealu Frumos. Afirmția potrivit căreia „ la Berlin orăcăie broaștele, noi avem cor în limba latina” în Transilvania, este motivată și în cazul Dealului Frumos.

La 1840 este inaugurată aducțiunea de apă,captare din trei izvoare,ceea ce la acea data in Bucuresti nici nu se gândea; este construită casa comunală (caminul cultural sasesc) la 1857; este inaugurata,la1892,noua scoala evanghelica (pana la aceasta data școala functionând intr-un spațiu din cetate,amenajat pe la 1600).S-au infiintat asociația de cântareți (1872),formatia de pompieri voluntari (1879),asociația de femei (1884),băile comunale in aer liber (1910),ceea ce la Bucuresti nu exista,o primărie modernă.La 1930,burgul număra 1327 locuitori.In 1935 se construiește prima școală românească de stat.

Dar...anul 1945 inseamnă intreruperea ascensiunii economice si culturală pentru locuitori : sunt desființate asociațiile de bărbați si femei,este infiintat CAP-ul “Partizantul Roșu”(1952),populația scade din cauza deportărilor.

La inceputul anilor 1990 aproape toată populația săsească părăsește Schoenberg.

Am cunoscut satul Dealu Frumos din anii '80 (1983) când soția mea a venit ca învățătoare. Un sat plin de veselie și de oameni harnici : buni agricultori, buni constructori, buni meșteșugari .După plecarea lor ,masivă, au lăsat în urmă cultura și tradițiile, o biserică fortificată degradată, fără capacitate de administrare, un cămin cultural (casa comunitatii)degradat, case și gospodarii pustii. În fapt asta caracterizează întreaga zonă din sudul Transilvaniei (mediul rural).

Discutând de patrimoniu, în sudul Transilvaniei exista peste 240 de cetăți săsești cu biserici fortificate între care doar aproximativ 40 sunt administrate într-un fel sau altul.

Spre fericire în toamna anului 2003, cetatea și căminul cultural săsesc (construit pe un zid și un turn al cetății) din Dealu Frumos sunt preluate în comodat pe 25 ani de UAUIM București, locația devenind Centrul de Studii de Arhitectură Vernaculară, aici desfășurându-și parte din practică studenții de la „restaurare”, dar și evenimente arhitectural-culturale și educaționale.

Marcel Nemeti